

Moriria per tu i altres contes perduts - Francis Scott Fitzgerald

Segons un dels tòpics repetits de manera més poca-solta, un conte només pot ser bo o dolent, sense possibilitat de terme mitjà. Aquesta afirmació pot ser certa en l'àmbit dels microcontes, que a vegades s'assemblen a una ocurrència, a un acudit: si no sobta o no fa riure, és dolent. Però quan ens referim a textos de vint o trenta pàgines, resulta impossible mantenir aquestes valoracions binàries, ja que una escena inoblidable pot conviure amb un final decebedor, o un diàleg gris amb una descripció immillorable. Com els sonets, els edificis o els exàmens finals, els resultats tendeixen a organitzar-se en forma de campana de Gauss: una majoria mediocre i dues minories, una de brillant i una altra de catastròfica, amb gradacions imperceptibles entre cada categoria.

Fa nou anys, vaig parlar en aquestes mateixes pàgines dels *Contes de l'era del jazz* (Edicions 62, 2009), de Francis Scott Fitzgerald. Llavors vaig escriure que aquell recull, publicat quan l'autor tot just tenia vint-i-sis anys, era el més irregular que m'havia caigut a les mans. Si bé valia la pena llegir la majoria dels contes, només dos eren una meravella, mentre que un parell més em van semblar un fracàs sense pal·liatiu. Scott Fitzgerald (1896-1940) havia escrit més d'una vegada que posava l'ànima en les novel·les, mentre que els contes els escrivia per guanyar-se la vida. En aquest sentit, ara se m'acut que no és adequat qualificar aquells contes de fracàs, ja que cadascun li reportava una suma de diners que la majoria dels seus compatriotes només obtenia després de treballar uns quants mesos.

L'any passat, Anne Margaret Daniel va recopilar uns quants contes que Scott Fitzgerald no havia publicat. Quan vaig saber que Marc Rubió els havia traduït per a Anagrama, ho vaig deixar tot i m'hi vaig llançar. En el pròleg, la professora Daniel oposa els contes de joventut dels anys vint, idíl·lics i glamurosos, als de la dècada següent –després del crack–, durs i foscos. El 1929, el *Saturday Evening Post* va començar a pagar a Scott Fitzgerald 4000 dòlars per conte, una xifra que fins i tot avui seria astronòmica. S'esperava que continués centrant-se en noies alegres i misterioses, en variacions de l'esquema *boy meets girl* amb el còctel a la mà i el jazz de fons, però al voltant de l'autor el món s'ensorrava: la feina a Hollywood era tediosa, el germà de la seva esposa s'havia suïcidat, ella mateixa iniciava la seva roda de clíniques psiquiàtriques, i ell s'endinsava en l'alcoholisme. Escriptor professional des de la joventut, el 1936 confessava: “Abans escrivia per a mi mateix: ara escric per als directors de les revistes.”

Peces antològiques

Moriria per tu i altres contes perduts està format per divuit peces, només que dues són variacions del mateix conte, un text està inacabat i algun altre s'acosta a l'esbós. La majoria són més que recomanables, si bé n'hi ha tres que mereixerien figurar en qualsevol antologia universal. Em refereixo, en primer lloc, a *Què pensa fer-hi?* (1933), que inclou els ingredients habituals de l'autor: la joveneta enigmàtica amb tendència al

flirteig, els diàlegs brillants, els tombs inesperats, l'aparellament final. No obstant, el *Saturday Evening Post* no el va trobar "satisfactori", i el *Cosmopolitan* el va considerar "massa subtil", potser per les figures secundàries. Com molts personatges del recull, el protagonista és un metge, mentre que alguns dels seus clients tenen característiques pròpies dels hipocondríacs.

La perla i l'abric de pells (1936) narra les aventures d'una adolescent que visita per primera vegada Nova York. Com que Scott Fitzgerald no va fer els canvis que el *Post* li va suggerir, va quedar inèdit fins ara. Pel que fa a *La parella*, el tercer conte destacable del recull, no se sap quan va ser escrit. Narra l'arribada d'un majordom i una cuinera tristos i incompetents a la casa d'una parella que ha decidit divorciar-se. Resulta sens dubte el conte més amarg del recull.

La meua intenció era parlar només d'aquests tres contes, però no em puc resistir a esmentar-ne algun altre: *Malson* (1932), que planteja els interessos empresarials que s'oculten darrere les clíniques psiquiàtriques; *Viatjar junts* (1936), que retrata les concessions a la productora que ha de fer un guionista cinematogràfic; *Moriria per tu* (1936), que mostra un catàleg de tendències suïcides; *Un cicló enmig del silenci* (1936), on un metge és expulsat d'una escola d'infermeres per comportament inadequat. Els personatges i l'estil àgil recorden els dels primers contes de l'autor, però ara els tripijocs d'aquelles jovenetes capricioses es revelen sinistres, com al conte *Fora de joc*. De fet, aquelles noies s'assemblen cada vegada més a Daisy Buchanan, el personatge més malèvol d'*El gran Gatsby*. A *Records a la Lucy i l'Elsie*, pares i fills mostren un comportament fals i depredador. Potser el conte més curiós és *Polzes amunt* (1936), ambientat en la Guerra de Secessió, que retrata falta de compassió, tortures i esperit de revenja.

Francis Scott Fitzgerald considerava el vodevil divertit i alhora depriment titulat *Les dones de la casa* (1939) com un tomb en la seva obra, ja que presenta els seus temes –luxe, oci, enamorament–, si bé tractats des d'un punt de vista desencisat. El cas, però, és que el primer conte del recull que comentem, titulat, *El P.*, va ser escrit el 1920 i ja se centra en la manca d'escrúpols d'un editor, de manera que no és estrany que no s'hagi publicat fins ara. Si tornem als *Contes de l'era del jazz*, ens adonarem que els de la dècada dels vint no eren tan diferents de la dels trenta. *L'esquena del camell* (1920), el millor conte d'aquell recull, narra un trencament sentimental que l'home ofega en alcohol. Es produeixen llavors un seguit d'escenes tragicòmiques que miraculosament acaben en reconciliació, si bé no ens hauria estranyat que haguessin conduït a la ruptura definitiva.

Frustració i il·lusió

Tampoc les novel·les de Scott Fitzgerald experimenten una variació substancial. Al final de la primera, *En aquest costat del paradís* (1920), hi llegim la reflexió d'una de les protagonistes: "L'estiu no és sinó la promesa incompleta de primavera, un xarlatà

en comptes de les nits fragants que una somia el mes d'abril." *Tendra és la nit*, l'última novel·la que va publicar en vida, el 1934, acaba en frustració, però comença amb il·lusió. ¿Qué no són aquestes les lleis del pas del temps, el gran tema? Scott Fitzgerald estava més que capacitat per tractar-lo, ja que va conèixer l'èxit en la joventut, la malaltia en la maduresa i va morir als quaranta-quatre anys.

L'edició d'Anne Margaret Daniel inclou una introducció a cada conte (que és recomanable ajornar per després de la lectura) i cinquanta pàgines de notes que ens ajuden a situar algunes paraules oblidades, i també a fer-nos adonar de la tècnica de "buidat" de Scott Fitzgerald, que eliminava frases dels contes rebutjats i les reinseria en les novel·les. El punt de vista de la professora Daniel ens pot ajudar a superar el debat més cançoner, el de l'autoficció: "A la vida de Fitzgerald no hi havia res prou personal ni dolorós que no pogués convertir en art, potser en un intent d'entendre-ho o deixar-ne constància, potser en un desig de dominar-ho i transformar-ho en nostàlgia, fins i tot en bellesa."